

len emlékszorulással) képes láttatni az egyén egyszerre végtelen, ám a közösség és a történelmi mozgások felől tekintve ijesztően szűk perspektíváját, az emlékezet végzetes egyediségét és kényszerűen másokkal közös birtoklását.

Chaim Potok könyve nem válaszkérés és megmagyarázhatatlan borzalmakra, és nem is a történelmi ismeretek bővítése szempontjából érdekes olvasmány. Legfőbb tétele az emlékezet fontosságának tudatosítása, hiszen leginkább ez lehet hatékony ellenszere minden kártékony eszmének. Hogy mennyire töri át ez a szomorú hangú könyv az olvasó megvilágosult énjének védőbástyáját, és mekkora mértékben keríti hatalmába a végtelen bánat, nehezen jósolható meg. Az *Óvilági emberek* mindenesetre segít megmutatni az egyén emlékezetének és a történelem terhes hagyatékának bonyolult összefüggését, a kusza szövevényt, amelyben sors és közösség összefonódik.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

(Fordította Dezsényi Katalin, *Ulpius-ház Kiadó, Budapest, 2002, 313 oldal, 2480 Ft*)

DUMITRU TEPENEAG:

Európa Szálló

Román kortárs író nevével az ember ritkán találkozunk. Bevallhatjuk, járta-

lanok vagyunk keleti szomszédunk szépirodalmában. Bár a közelség s a két ország közötti, '89 óta javuló kapcsolat már megindította az ismerkedés folyamatait, néhány erdélyi magyar fiatal szerző kezdeményezéseként több közös vers- és prózaantológia is megjelent – mégis szeretünk megfélekedni a határos ország szerzőiről. Hasonlóan Magyarországhoz, Romániában is számos tiltott író kényszerült elhallgatni, más műfajban, más világba képzelt eseményekről írni, vagy egyszerűen csak elhagyni szülőföldjét.

Dumitru Tepeneag is menekült, Franciaországba, hogy mindezek után idegen nyelven írja prózai munkáit. Csak 1989-es hazalátogatása óta alkot ismét románul. Az *Európa Szálló* ennek az időszaknak az első alkotása, egy regénytrilógia nyitó darabja. A térség irodalmában nem ismeretlen onirizmussal élő szerzőt külföldön többször is kitüntették. A groteszkbe ágyazott kelet-európai igazmondás számtalan lehetséges világot teremtett a valóságtól elhatárolódók tollából, így Tepeneagéból is, hogy az ellenőrizhetetlen képzelet segítségével felszabaduljanak korlátozott világukban. Ezek a kényszerűség szülte szépirodalmi elgondolások, s a bennük rejlő különféle világképek nyújtanak izgalmas olvasmányt Nyugat-Európában.

Tepeneag regénye mégsem a román valóság kritikája csupán, Európa egésze felett mond ítéletet. A több

szálon futó cselekményben a regénye narrációs problémáival viaskodó szerzőt egy román fiú, Ion Valea utazásának története szakítja meg. Az ellenőrizhetetlen képzelet világában a szereplők sem szokványosak, az elnagyolt figurák mindig hasonlítanak egy korábbról megismert alakra, mindenki mögött egy régi ismerős búvik meg, egy mélyen meghúzódó titok lappang. Ezekről a már-már démonikus alakoktól hemzseggő európai nagyvárosok – mint Budapest, Bécs, München, Strasbourg, majd Párizs – szintén egymással felcserélhető, sematikus színterekké válnak, hogy Ion utazása az otthon hagyott káoszról egy ugyanolyan világba vezessen. Tepeneag, hogy kritikáját még egyértelműbbé tegye, újságcikkeket ágyaz a szövegbe, minden magyarázat és minősítés nélkül. Ezek aktuális történésekről: a (volt) jugoszláviai eseményekről, a nyugatra menekültek helyzetéről, a nyugat-európai országok erőszakos eseteiről tudósítanak.

A címadó Európa Szálló a bemutatott alvilági élet találkozóinak a központja, itt gyűlnek össze mindazok a keletről menekültek, akik a nyugat-európai álomból csupán a kistűlű üzelmekhez jutottak. A városokként más formát öltő szálló Franciaországhoz közeledve fokozatosan veszít kezdeti pompájából.

Budapesten, Bécsben drága hotelként, Münchenben a szándékosan megcsonkított koldusok romos lakhelyeként, Strasbourgban egy könyvcímként, Párizsban pedig már csak egy mozifilm színtereként találkozhatunk az Európa Szállóval. A plasztikusságát elvesztő épületből csupán a bentlakók – maffiózók, s akad néhány volt szekuritátés ügynök is – változatlanok.

Ion remélt európai jó szerencsét a budapesti Európa Szálló testesíti meg, csalódottságát a müncheni, míg a szertefoszlott elképzelést a párizsi mozifilm ábrázolja. Tepeneag játéka a szöveggel elfedi kíméletlen kritikai szemléletét. Nemcsak az európaiság értéke kérdőjeleződik meg, hanem a szereplők, az olvasók és maga a szerző is: „Azon tűnődöm: ki kell-e húznom ezt az olvasó fejében elviselhetetlen ellentétet keltő mondatot, s több figyelmet szentelnem az efféle részletkérdéseknek, amelyek lényegtelenek ugyan, ám komoly súllyal eshetnek latba a szavahihetőség mérlegén? Ezen töprengök. Hiszen az olvasó nagyon is hozzászózott az ilyen piaci latolgatáshoz. Hogy világos legyenek: a felnőtt olvasók zömének vállán vagy övén lógva ott látni ezt a kofamérleget.”

GYUTAI ZSUZSANNA

(*Palamart Kiadó, Budapest, 2002, 1900 Ft*)